

Начало > Семейноправни въпроси и наследство > Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето
Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето

Белгия

1 Какво на практика означава правният термин „родителска отговорност“? Какви са правата и задълженията на носителя на родителска отговорност?

Родителските права са правен механизъм за защита и представителство на деца, докато те навършат пълнолетие или докато станат независими. Правата обхващат както личността, така и имуществото на детето. Родителските права се уреждат от членове 371—387 а и член 203 от Гражданския кодекс (*Code civil*).

Те се упражняват автоматично от законните родители на детето, т.е. от лицата, които по закон се считат за родители поради връзката на бащинство, майчинство или съвместно майчинство, произтичаща от кръвна връзка, осиновяване или по закон. Ако биологичните родители не са признати от закона за законните родители, те не са носители на родителските права.

Бащата и майката упражняват родителските права върху децата, докато те навършат пълнолетие (18 годишна възраст) или докато станат независими. Вземането на решения относно условията на живот, издръжката, здравето, надзора, образованието, обучението или развитието на детето е отговорност на родителите (член 203 от Гражданския кодекс).

Измежду различните правомощия във връзка с родителските права се прави разграничение между правата по отношение на личността на детето, управлението на имуществото на детето и определени прерогативи по отношение на родителските права. Правата по отношение на личността на детето могат да бъдат разделени допълнително на „упражняване на родителски права“, което включва „живеене“ с детето (т.е. полагане на грижи за детето, осъществяване на надзор над него и вземане на решения относно възпитанието, свързани с присъствието на детето при родителя) и правото на образование, което включва вземането на решения, свързани с издръжката, образованието и обучението на детето. По отношение на управлението на имуществото на детето се прави разграничение между правото на разпореждане с имуществото на детето и правото на законно използване на това имущество. Специални прерогативи са правомощията на родителите във връзка с брака, осиновяването и независимостта на детето.

2 Като общо правило, кой носи родителска отговорност за детето?

Родителските права по отношение на личността на малолетно или непълнолетно дете се упражняват обикновено съвместно от всеки от двамата родители на детето. Независимо от това дали родителите живеят заедно или не и дали са сключили брак или не, в случай че е установено родството на детето с всеки родител, те (всеки от тях) упражняват съвместно различните прерогативи по отношение на родителските права (член 373 и член 374 от Гражданския кодекс).

Ако родството на детето с бащата или с майката не е установено или ако единият от тях е починал, липсва или е неспособен да изрази волята си, другият упражнява тези права самостоятелно.

В отношенията с трети (добросъвестни) лица се приема, че всеки родител, действащ самостоятелно при упражняването на родителските права, го прави със съгласието на другия родител (член 373 от Гражданския кодекс).

Ако родителите не могат да се споразумеят относно начина, по който да бъдат организирани условията на живот на детето, относно важни решения във връзка със здравето, образованието, обучението и свободното време на детето или относно религиозни или философски въпроси или ако някое споразумение между родителите е в противоречие с интересите на детето, семейният съд (*tribunal de la famille*) може да повери упражняването на родителските права само на единия от родителите.

В този случай съгласно установените договорености другият родител запазва 1) правото да упражнява надзор, т.е. правото да бъде информиран за положението на детето и да сезира компетентния семеен съд, ако счита, че другият родител не е действал в интерес на детето, и 2) правото на лични отношения. Такива лични отношения могат да бъдат отказани само поради много сериозни причини (член 374 от Гражданския кодекс).

3 Ако родителите не са в състояние или не желаят да упражняват родителска отговорност за детето си, може ли друго лице да бъде назначено на тяхно място?

Ако няма баща или майка, които да упражняват родителските права, детето ще бъде поставено под попечителство или настойничество (член 375 от Гражданския кодекс).

4 Ако родителите се разведат или се разделят, как се решава въпросът за родителската отговорност за в бъдеще?

По принцип раздялата или разводът на родителите не оказва влияние върху правилата относно упражняването на родителските права. Съгласно правната уредба родителските права се упражняват съвместно от двамата родители (вж. точка 2). Това означава, че всеки от тях упражнява и продължава да упражнява правомощията във връзка с родителските права и че нито един от тях не може да вземе самостоятелно решение, с което да попречи на другия родител да упражнява собствените си прерогативи. Следователно единият родител трябва да получи съгласието на другия родител, в противен случай не може да предприема действия. Въпреки това, например що се отнася до условията на живот на детето, решенията относно ежедневието, доброто възпитание и др. ще се вземат надлежно от родителя, с когото живее детето.

Родителите могат да постигнат съгласие относно условията за упражняване на родителските права, при условие че това е в интерес на детето.

В противен случай трябва да бъде сезиран семейният съд, който може да реши да възложи упражняването на родителските права само на единия родител (вж. точка 2).

При развод или раздяла трябва да се вземе решение по всички въпроси, свързани с условията на живот на детето, мястото, където детето да бъде вписано в регистъра на населението, както и условията за принос на родителите към издръжката, образованието и обучението на детето.

5 Ако родителите сключат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви формалности трябва да се спазят, за да стане споразумението правнообвързващо?

Родителите не трябва да се явяват пред семейния съд и могат да сключат частно споразумение, с което да решат въпроса за родителските права по отношение на детето. За да получат помощ във връзка с това, родителите могат да прибегнат по всяко време, включително в хода на производството, до акредитиран и надлежно обучен медиатор (адвокат, нотариус или друг акредитиран медиатор) (член 1730 от Съдебния кодекс (*Code judiciaire*)).

Ако родителите желаят да имат възможност при необходимост да прибегнат до принудително изпълнение на това решение, те трябва да отнесат споразумението до компетентния семеен съд, който ще провери дали то е в интерес на детето.

В случай на развод поради необратима промяна на брачната връзка (вж. информационния лист „Развод — Белгия“) родителите могат да поискат от семейния съд във всяка фаза на производството да одобри споразумението относно временните мерки, касаещи децата. Съдията може да откаже да одобри това споразумение, ако то противоречи на интересите на децата.

В случай на развод по взаимно съгласие (вж. информационния лист „Развод — Белгия“) страните трябва да посочат в споразуменията си преди развода мерките във връзка с родителските права (упражняване на родителски права, правото на лични отношения, управление на имуществото на детето) и договореностите относно приноса на всеки от родителите към издръжката, образованието, здравето, обучението и развитието на детето, както по време на бракоразводното дело, така и след него. Прокурорът предоставя становище и семейният съд може да отмени или да измени всички разпоредби, които противоречат на интересите на малолетните или непълнолетните деца. Семейният съд постановява развод и одобрява споразуменията по отношение на малолетни и непълнолетни деца.

6 Ако родителите не могат да постигнат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви са алтернативните средства за разрешаване на спора, без да се стига до съд?

Когато се подава молбата, съдебния секретар уведомява страните, че могат да прибегнат до медиация, помирение или всяка друга форма на разрешаване на спора по взаимно съгласие (член 1253б, параграф 1 от Съдебния кодекс). Освен това съдията може да предложи на страните да разгледат по всяко време възможността за помирение или медиация. Ако страните постигнат съгласие, съдията може да отложи делото, така че те могат да преценят дали е възможно да бъдат постигнати споразумения, дали медиацията може да им предложи решение или дали делото може да бъде отнесено към отдела за разрешаване на спорове по взаимно съгласие (член 1253б, параграф 3 от Съдебния кодекс).

Ако страните постигнат споразумение, съдът го одобрява, при условие че е ясно, че то не противоречи на интересите на детето (член 1253б, параграф 2 от Съдебния кодекс).

Всяка страна може също да предложи да се прибегне до медиация независимо от съдебните производства (член 1730 от Съдебния кодекс). Всяко споразумение, постигнато с помощта на акредитиран медиатор, също може да бъде одобрено съгласно горепосочените условия.

Накрая, страните винаги могат да се консултират с експерти (социални работници, психолози, детски психолози), за да получат информирано становище или да поискат да бъде назначен експерт в съденото производство. В тези производства прокурорът може да поиска от социалните служби информация за децата, а семейният съд ще вземе под внимание мнението на децата (член 1253б, параграф 6 от Съдебния кодекс).

7 Ако родителите стигнат до съд, по какви въпроси, свързани с детето, съдията може да постанови решение?

Ако родителите не са постигнали споразумение или са постигнали такова само частично или ако споразумението противоречи на интересите на детето, семейният съд постановява решение относно упражняването на родителските права, като взема предвид желанията, изразени от родителите и от детето, ако то е достатъчно голямо, както и ситуацията и обстоятелствата по делото. Въпросите, които могат да бъдат отправяни към съда, включват:

- съвместно или самостоятелно упражняване на родителските права (вж. точка 2);
- мястото, където детето ще бъде вписано първоначално в регистъра на населението (= местоживееене);
- условията за живот на детето (при липсата на споразумение и в случай на съвместно упражняване на родителски права е за предпочитане да има равнопоставеност по отношение на осигуряването на условия за живот на детето, ако поне единият от родителите поиска това. Ако това не е най-подходящото решение, може да бъде предвидено удължаване на времето за престой или други начини на организация. Семейният съд ще вземе предвид специфичните обстоятелства и интереси на детето и на родителите);
- делът от издръжката (в рамките на своите възможности всеки родител трябва да покрива разходите във връзка с условията на живот, издръжката, здравето, надзора, образованието, обучението и развитието на детето).

От семейния съд може също така да бъде поискано да постанови решение относно образованието и обучението на детето. Страните могат да отправят към съда и конкретни въпроси, като например поделяне на ваканционни периоди между родителите, поделяне на определени разходи, записване в училище и др. Това зависи от всеки отделен случай.

8 Ако съдът реши единият родител да има еднолично попечителство над детето, означава ли това, че този родител може да решава всички въпроси, свързани с детето, без предварително да се консултира с другия родител?

Фактът, че единият от родители упражнява сам родителските права, не означава, че той има *картбланш* да взема решенията относно детето. Под внимание трябва да бъдат взети споразуменията, постигнати по всеки конкретен случай. Освен това (вж. точка 2), другият родител запазва правото си да осъществява надзор над образованието на детето.

Преместване в друго жилище с детето, без да се уведоми другият родител, може да повлияе на условията на живот на детето, правото на лични отношения и др. В този случай страната, която не е била уведомена или която не е била съгласна, може да подаде молба до семейния съд (член 374 и член 387а от Гражданския кодекс) или при спешен случай и когато е абсолютно необходимо, до съдията, разглеждащ молбите за временни мерки (*juge des référés*) (член 584, параграф 4 от Съдебния кодекс).

9 Ако съдът реши родителите да имат съвместно попечителство на детето, какво на практика означава това?

(Вж. точка 2). Това означава, че всеки от тях упражнява и продължава да упражнява правомощията във връзка с родителските права (упражняване на родителски права върху детето, упражняване на правото на детето на образование, упражняване на правото на законно разпореждане със и използване на имуществото на детето) и че никой от родителите не може да взема самостоятелно решение, с което да попречи на другия родител да упражнява собствените си прерогативи. Следователно единият родител трябва да получи съгласието на другия родител, в противен случай не може да предприема действия. Въпреки това по отношение на „упражняването на родителските права“ върху детето например родителят, с когото живее детето, ще вземе надлежно решенията относно ежедневието, доброто възпитание и т.н. По отношение на (добросъвестни) трети лица се приема, че всеки родител, действащ самостоятелно във връзка с упражняването на родителските права, го прави със съгласието на другия родител (член 373 от Гражданския кодекс).

10 Към кой съд или орган трябва да се обърна, ако искам да подам молба за родителска отговорност? Какви формалности трябва да се спазят и какви документи трябва да приложат към молбата си?

Съгласно член 572а, параграф 4 от Съдебния кодекс семейният съд разглежда молби относно родителска отговорност, условия на живот или право на лични отношения във връзка с малолетни или непълнолетни деца. Документите, които трябва да бъдат приложени към молбата, зависят от предявения иск.

11 По какъв ред се решават тези дела? Съществува ли бързо производство?

Някои дела, за чието разглеждане е компетентен семейният съд, като например дела относно родителските права, условията на живот или правото на лични отношения, се считат за спешни по закон и могат да бъдат заведени чрез молба *inter partes* (между страните), призовка или

обща молба. По такива дела се постановява временно решение. Ако делото е заведено чрез призовка, срокът за провеждане на изслушването е най-малко два дни (вж. член 1035, параграф 2 от Съдебния кодекс). В други случаи първоначалното изслушване трябва да се проведе в рамките на най-много 15 дни от подаването на молбата в деловодството (член 1253б, параграф 4, точка 2 от Съдебния кодекс).

При всички дела, касаещи малолетни или непълнолетни деца, страните трябва да се явят лично не само по време на първоначалното изслушване, но и на изслушванията, по време на които се обсъждат въпроси, свързани с децата, както и при устните състезания (член 1253б, параграф 2, алинея 1 и 2 от Съдебния кодекс). Освен това всяко малолетно или непълнолетно лице има правото да бъде изслушано във връзка със съответните въпроси относно родителските права, условията на живот и правото на лични отношения (член 1004, параграф 1, точка 1 от Съдебния кодекс).

12 Мога ли да получа правна помощ за покриване на разходите по производството?

В това отношение се прилагат обичайните правила (вж. информационен лист „Правна помощ — Белгия“).

13 Възможно ли е да се обжалва решение за родителска отговорност?

В случай на развод по взаимно съгласие, когато страните са се споразумели относно условията за упражняване на родителските права, когато прокурорът е изложил становището си и когато семейният съд е одобрил споразуменията и е постановил развод, не съществуват по принцип основания за подаване на жалба.

В други случаи решение относно родителските права може да бъде обжалвано в рамките на определен срок, който обикновено е един месец. Този срок започва да тече от връчването на решението или уведомяването за него (жалба срещу решение, постановено въз основа на едностранна молба). Понякога връчването на решение се забавя (напр. по искане на прокурора) с цел да бъде удължен срокът.

14 За изпълнението на решение относно родителската отговорност в някои случаи може да е необходимо да се подаде молба до съд или до друг орган. По какъв ред се извършва това?

Семейният съд, който е постановил решението за графика, съгласно който детето живее с всеки от родителите, или който е потвърдил правото на лични отношения на родител или дори на трето лице, може да добави впоследствие към решението си изпълнителни мерки (член 387б, параграф 1, точка 1 от Гражданския кодекс). Съдът определя естеството на тези мерки и условията за тяхното прилагане, като взема предвид интересите на детето, и ако счита че е необходимо, назначава лица, които са упълномощени да помагат на съдения служител при изпълнението на решението. За да гарантира спазване на решението, семейният съд може да определи периодична имуществена санкция.

15 Какво трябва да направя, за да може решение за родителска отговорност, издадено от съд в друга държава членка, да бъде признато и изпълнено в тази държава членка?

От 1 март 2005 г. съгласно Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета, известен като „Брюксел II А“, всички решения, постановени в държава членка (освен Дания), засягащи родителската отговорност, се признават по принцип автоматично. Въпреки това, с изключение на решенията относно правото на лични отношения и връщане на отвлечено дете, изпълнението предполага, че до семейния съд е подадена молба за изпълнение, който ще се произнесе с временно решение.

Тази опростена процедура не се прилага обаче по отношение на решения, постановени преди тази дата по различни от бракоразводни дела. В този случай е за препоръчване да се следва обичайната процедура за признаване и изпълнение.

16 Към кой съд в тази държава членка трябва да се обърна, за да оспоря признаването на решение за родителска отговорност, постановено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

Всяко заинтересовано лице може да подаде молба до семейния съд за непризнаване на решение, което е постановено в чужбина. Семейният съд може да спре производството, ако въпросното решение се обжалва в държавата по произход.

17 Кое право прилага съдът в производство по родителската отговорност, когато детето или страните по делото не живеят в държавата членка на съда, или са с различно гражданство?

По принцип белгийските съдилища прилагат правото на държавата по обичайно местопребиваване на детето.

Правото на държавата, чийто гражданин е детето, се прилага обаче, ако правото по обичайно местопребиваване възпрепятства надлежната защита на личността и имуществото на детето. Белгийското право се прилага, когато е налице материална или законова невъзможност да се предприемат мерките, предвидени от въпросното чуждестранно право.

Последна актуализация: 28/06/2019

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Държавите от ЕС, отговарящи за съдържанието на националните страници, са в процес на актуализация на част от съдържанието на този уебсайт предвид оттеглянето на Обединеното кралство от Европейския съюз. Ако на уебсайта има съдържание, което все още не отразява оттеглянето на Обединеното кралство от Съюза, това не е умишлено и ще бъде коригирано в бъдеще.